

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 64 став 1 точка 22 од Законот за Народната банка на Република Македонија („Службен весник на РМ“ бр. 3/2002, 51/2003, 85/2003, 40/2004, 61/2005 и 129/2006) и член 46 став 4 од Законот за спречување на перење на пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам („Службен весник на РМ“ бр. 4/2008), Советот на Народната банка на Република Македонија донесе

ОДЛУКА

**за начинот и постапката за воспоставување и примена на програмата на банка за спречување перење пари и финансирање на тероризмот
(„Службен весник на РМ“ бр. 83/2009)**

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1. Со оваа Одлука се регулираат начинот и постапката за воспоставување и примена на Програмата на банката за спречување перење пари и финансирање тероризам (во понатамошниот текст: Програмата), која, меѓудругото, вклучува:

- централизација на податоците за идентитетот на клиентите, носителите на права, ополномоштените лица, овластените застапници и ополномоштувачите, како и на податоците за сомнителните трансакции (во понатамошниот текст: централизација на податоците за идентификување);
- дефинирање на задачите и одговорностите на одговорното лице за спроведување на одредбите од Законот за спречување на перење на пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам и Програмата (во понатамошниот текст: одговорното лице за спречување перење пари);
- План за постојана обука на одговорното лице за спречување перење пари и на другите вработени од областа на спречувањето перење пари и финансирање на тероризмот (во понатамошниот текст: Планот за обука);
- инструменти за внатрешна проверка на спроведувањето на мерките и дејствијата.

Банката е должна да воспостави внатрешни процедури коишто ќе овозможат соодветна примена на одделните елементи на Програмата од став 1 на оваа точка.

2. Оваа Одлука ги содржи минимумот стандарди коишто треба да ги применат банките заради воспоставување соодветна програма, при што секоја банка може да вклучи дополнителни елементи во своите внатрешни акти, во зависност од обемот и природата на активностите што ги извршува.

3. Банката е должна да обезбеди почитување на мерките за спречување перење пари и финансирање на тероризмот кои важат во Република Македонија и од страна на нејзините подружници или филијали во земјата и во странство, до

степен којшто е дозволен согласно со прописите на земјата каде што се наоѓа подружницата или филијалата.

Банката е должна да ја извести Народната банка на Република Македонија (во понатамошниот текст: Народната банка) и Управата за спречување на перење пари и финансирање на тероризмот (во понатамошниот текст: Управата), доколку одредена подружница или филијала во странство не е во можност да ги почитува прописите за спречување перење пари и финансирање на тероризмот, бидејќи тоа не го дозволуваат прописите или другите мерки на земјата каде што се наоѓа подружницата или филијалата.

II. ЦЕНТРАЛИЗАЦИЈА НА ПОДАТОЦИТЕ ЗА ИДЕНТИФИКУВАЊЕ

4. Банката е должна да воспостави централизирана база на податоци којашто ќе овозможи:

- анализа на клиентите;
- следење на одредени трансакции;
- чување податоци за трансакциите и клиентите коишто ги вршат;
- доставување на податоците до надлежните органи, согласно со Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам (во понатамошниот текст: Законот).

II.1. Анализа на клиентите

5. Банката е должна да врши анализа на клиентите, најмалку на начинот утврден со Законот и оваа Одлука.

Анализата на клиентите вклучува:

- идентификување и верификување на клиентот и на крајниот сопственик;
- обезбедување информации за целта и намерата на деловниот однос; и
- постојано следење на деловниот однос со клиентот.

Врз основа на анализата на клиентот спроведена согласно со одредбите на Законот и оваа Одлука, банката е должна да формира профил на ризик за секој клиент со кој ќе воспостави деловен однос и/или ќе го ажурира деловниот однос, во рамките на кој го утврдува и го следи нивото на ризик од перење пари и финансирање на тероризмот поврзан со тој клиент. Банката е должна во рамките на своите внатрешни акти да го определи најмалку:

- начинот на формирањето на профилот на ризик;
- утврдувањето на нивото на ризик;
- следењето на нивото на ризик;
- префрлувањето на клиентот од едно во друго ниво на ризик.

6. Во случаите кога постои повисок ризик од перење пари или финансирање тероризам, банката е должна да врши засилена анализа на клиентот.

II.1.1. Идентификување и верификување на клиентот и на крајниот сопственик

Прифаќање клиентите

7. Банката е должна да воспостави и да применува политика за прифаќање на клиентите со која ќе се утврди кои видови клиенти можат да ја изложат банката на ризик од перење пари и финансирање на тероризмот.

8. Банката е должна да ги користи најмалку следните податоци и информации врз основа на кои ќе може да утврди кои клиенти ќе ја изложат на ризик од перење пари и финансирање на тероризмот:

- историја на клиентот, доколку станува збор за постоечки клиент на банката;
- вид на дејноста што ја извршува;
- географска локација на клиентот и на неговите најзначајни деловни партнери;
- поврзаност со политички функции или политички изложени лица;
- вид на банкарски производи и услуги коишто ќе ги користи; и
- извор на паричните средства, согласно со точките 15 и 16 на оваа Одлука.

Идентификување на клиентот, крајниот сопственик и ополномоштено лице

9. Банката го врши идентификувањето на клиентот, крајниот корисник и ополномоштеното лице, најмалку преку прибирање на документацијата и податоците утврдени со Законот, при што банката треба да се осигура дека:

- располага со точни извори на информации, документација и податоци;
- располага со податоци врз основа на кои ќе може да го утврди идентитетот на крајниот сопственик на клиентот, што вклучува и утврдување на вистинската сопственичка и управувачка структура на клиентот-правно лице; и
- располага со точни информации за идентитетот на ополномоштеното лице.

10. Банката не смее да има анонимни сметки, што вклучува нумерирани сметки или сметки кои гласат на фиктивни имиња.

11. При идентификувањето клиент, краен сопственик или ополномоштеното лице од странство (нерезидент), банката соодветно ги применува правилата коишто важат за домашните клиенти.

Верификување на идентитетот на клиентот

12. Банката е должна да врши верификување на идентитетот на клиентот согласно со Законот.

Банката е должна да преземе соодветни активности за верификување на идентитетот на крајниот сопственик.

Покрај начинот на верификување утврден согласно со Законот, банката може да изврши верификување на идентитетот и преку некои од следниве независни извори на податоци:

- утврдување на постојаната адреса со користење други извори на податоци (сметки за телефон, електрична енергија или слично, податоци со кои располага Службата за информации - 188, итн.);
- контактирање на клиентот и на крајниот сопственик преку телефон, писмо или електронска пошта;
- контактирање на амбасадата (конзуларното претставништво, канцеларијата за врски) на земјата од каде што потекнува странскиот клиент;
- добивање на последниот финансиски извештај за работењето на клиентот - правно лице, по можност ревидиран од страна на овластен ревизор;
- користење на податоците со кои располагаат јавните регистри (Централниот регистар, Централниот депозитар за хартии од вредност и слично);
- посета на клиентот и крајниот сопственик, доколку е возможно тоа; и
- проверка на статусот на клиентот и на крајниот сопственик, дали е започната стечајна или ликвидациона постапка.

II.1.2 Обезбедување информации за целта и намерата на деловниот однос

13. Банката е должна да обезбеди податоци и информации врз основа на кои ќе може да ги утврди целта и намерата на деловниот однос со клиентот, што може да вклучи податоци за природата на неговите активности, финансиската состојба, изворите на средства и најзначајните деловни партнери.

14. Утврдувањето на изворите на средства на клиентот - физичко лице банката може да го изврши преку добивање податоци за: износот на месечната плата, другите дополнителни извори на средства, имотната состојба и слично, врз основа на кои ќе може да се добие поточна слика за деловниот однос со клиентот.

II.1. 3 Постојано следење на деловниот однос и трансакциите коишто се преземаат во рамките на тој однос

15. Банката е должна постојано да го следи деловниот однос со клиентот и трансакциите кои се преземаат во рамките на деловниот однос за да потврди дека тие трансакции се во согласност со целта и намерата на деловниот однос и изворот на финансирање на клиентот.

16. Следењето на деловниот однос со клиентот подразбира и редовно ажурирање на податоците и информациите со кои располага банката за тој клиент. Банката го утврдува начинот и моментот на ажурирање на податоците во рамките на своите внатрешни процедури.

II.1. 4 Засилена анализа на клиентот

17. Банката е должна да врши засилена анализа на клиентот согласно со Законот и точка 6 од оваа Одлука, која се однесува најмалку на следните видови клиенти:

- политички изложени личности;
- клиенти коишто користат услуги на приватно банкарство;
- кореспондентски банки;

- клиенти кои не се физички присутни при склучувањето или одвивањето на деловниот однос; и
- клиенти кои доаѓаат од земји коишто не ги применуваат или несоодветно ги применуваат препораките на Групата за финансиска акција во доменот на спречувањето перење пари и финансирањето на тероризмот (во понатамошниот текст: ФАТФ).

Одговорното лица на банката за спречување на перење пари треба да биде известно за воспоставувањето деловен однос со лицата од ставот 1 на оваа точка, во најкус можен рок.

Политички изложени лица

18. Преземањето дополнителни мерки утврдени со Законот за лица коишто претставуваат политички изложени лица подразбира:

- воспоставување соодветен систем за навремено идентификување на политички изложените лица;
- процена на ризикот којшто го носи политички изложеното лице за банката;
- одлуката за воспоставување деловен однос со клиентот да е донесена од страна на лице со посебни права и одговорности одговорно за работењето на соодветната организациона единица во банката. Во случаите кога постоечки клиент или краен сопственик ќе стане политички изложена личност, банката носи одлука за (не)продолжување на деловниот однос со тој клиент/краен сопственик, донесена од страна на соодветното лице со посебни права и одговорности;
- утврдување на изворот на средствата на клиентот, согласно со точките 15 и 16 на оваа Одлука; и
- постојано следење на деловната соработка со овие лица.

Приватно банкарство

19. Банките се должни да вршат засилена анализа во случај на вршење трансакции на т.н приватно банкарство, заради кое банката може да биде изложена на повисок ризик.

Приватното банкарство вклучува финансиски услуги дадени на физички лица коишто најчесто вложуваат значителен износ на депозити или други видови средства кај банката. Притоа, услугите што се нудат не се дел од редовниот начин на понуда на производи и услуги на мало, туку деловниот однос помеѓу банката и клиентот се воспоставува директно, на лична основа, преку вработени лица во банката коишто се надлежни за извршување на тие услуги (пр. личен банкар, приватен банкар или слично).

20. Деловен однос кој подразбира вршење приватно банкарство може да се воспостави само со одлука донесена од страна на лицето со посебни права и одговорности во банката, кое е одговорно за работа со ваков вид клиенти.

21. Банката е должна да обезбеди ефикасно идентификување и следење на клиентите и нивното работење, како и да обезбеди овој вид деловен однос да биде предмет на внатрешната ревизија и контролата спроведувана од одговорното лице за спречување перење пари.

Коресподентски банки

22. За воспоставување и продолжување на деловниот однос со коресподентска банка којашто е предмет на засилена анализа, банката е должна да ги преземе дополнителните мерки дефинирани во Законот. Притоа, се земаат предвид и следниве податоци:

- за лицата коишто би ја користеле сметката на коресподентската банка отворена кај банка во Република Македонија;
- за мерките и дејствијата за спречување перење пари и финансирање на тероризмот и податоци за начинот на спроведување на супервизија во земјата на коресподентската банка;
- за системот на контрола на спречувањето перење пари и финансирањето тероризам, како и начинот на ревизија, кај коресподентската банка;
- оцена на соодветноста на засилената анализа којашто ја врши коресподентската банка за клиентите коишто претставуваат изложеност на повисок ризик од спречување перење пари и финансирање на тероризмот;
- оцена дали коресподентската банка работи со банки-школки и (не) дозволува работење со банки-школки; и
- прописите со кои се регулира можноста за размена на податоците потребни за спроведување на мерките и дејствијата за спречување перење пари и финансирање на тероризмот.

Банката може да ги добие податоците од став 1 од оваа точка од коресподентската банка (прашалници, дописи и слично) или преку користење јавни средства за информирање (стручни весници, интернет и слично).

Клиенти кои не се физички присутни при склучувањето или одвивањето на деловниот однос

23. Банките се должни да применуваат дополнителни мерки на засилена анализа за клиентите коишто не се физички присутни при склучувањето или одвивањето на деловниот однос (во понатамошниот текст: клиенти кои не се физички присутни), согласно со Законот.

Како клиенти кои не се физички присутни се сметаат клиентите со коишто банката го остварува деловниот однос преку интернет, пошта, телефон или други слични средства за комуникација.

24. Банката ги остварува дополнителните мерки дефинирани во Законот за работење со клиенти коишто не се физички присутни, преку:

- обезбедување и верификување на дополнителната документација, согласно со Законот;
- организирање средби со клиентот;
- користење податоци од други институции коишто располагаат со соодветни информации за клиентот, но и со соодветни системи за спречување перење пари и финансирање на тероризмот, доколку тоа го дозволуваат прописите во земјата и странство; и
- користење податоци коишто се достапни преку јавните средства за информирање (стручни весници, интернет и слично).

Клиенти кои доаѓаат од земји коишто не ги применуваат или несоодветно ги применуваат препораките од ФАТФ

25. Банката е должна да посвети особено внимание на деловниот однос и на трансакциите со клиенти од земји коишто не ги применуваат препораките на ФАТФ, или тоа го прават на несоодветен начин.

Доколку деловниот однос или трансакцијата немаат очигледна економска или друга видлива правна цел, банката е должна да ги утврди намерата и целта на деловниот однос.

26. Вработените во банката кои непосредно работат со клиентите од точка 25 од оваа Одлука, се должни да го известат одговорното лице за спречување перење пари за секоја одделна извршена трансакција со тие клиенти.

Во случаите од точка 25 став 2 на оваа Одлука, одговорното лице изработува писмен извештај за намерата и целта на деловниот однос, врз основа на информациите добиени од соодветните организациски делови и останатите вработени во банката.

II.2 Следење одредени трансакции

27. Заради навремено доставување податоци до Управата, банката е должна да воспостави и да применува систем за идентификување и следење на готовинските трансакции, сомнителните трансакции и поврзаните готовински трансакции, согласно со Законот.

Системот од ставот 1 од оваа точка треба да одговара на природата и на обемот на активностите што ги врши банката.

II.2. 1 Идентификување сомнителни трансакции

28. Заради ефикасно идентификување на сомнителните трансакции, банката е должна да ги идентификува невообичаените трансакции со клиентот. Како невообичаени трансакции се сметаат сите трансакции коишто се невообичаено големи, имаат карактер којшто не одговара на видот на активности што ги врши клиентот, а клиентот не дава прифатливо образложение за причината заради која ја врши таа трансакција (пр. износи коишто не одговараат на редовниот начин на работа на клиентот, голем промет на сметката на клиентот којшто не одговара на големината на неговиот биланс и слично).

Банката е должна да ги утврди целта и намерата на невообичаените трансакции, за што одговорното лице изработува писмен извештај, врз основа на информациите добиени од соодветните организациски делови и останатите вработени во банката.

29. Врз основа на профилот на ризик на клиентот и писмениот извештај за невообичаените трансакции, одговорното лице донесува одлука дали станува збор за сомнителна трансакција, односно дали постои сомневање дека клиентот, трансакцијата или крајниот корисник се поврзани со перење пари и финансирање на тероризмот.

Како сомнителни трансакции се сметаат, најмалку трансакциите коишто се извршени или за коишто постоела намера да се извршат преку банката, за коишто банката знае, се сомнева или има причина да се соменава дека трансакцијата:

- вклучува средства стекнати врз основа на извршени кривични дела;
- се извршува со намера да се скријат или прикријат средствата или имотот стекнати врз основа на извршени кривични дела или за да се избегне кој било пропис, вклучувајќи го и Законот.

30. Банката е должна да ги дефинира најмалку следниве елементи во своите внатрешни акти:

- листа на показатели за идентификување на сомнителни трансакции;
- документацијата којашто треба да ја поседува во однос на трансакциите за кои била донесена одлука за непријавување;
- одлучување за задржување, одбивање или спроведување одредена трансакција;
- начинот на известување на органите на управување на банката за трансакциите коишто биле пријавени до Управата и за трансакциите за кои било решено дека не се сомнителни.

II.3 Чување и доставување податоци

31. Банката е должна да ги чува информациите и податоците добиени во текот на идентификувањето, верификувањето и следењето на клиентот и трансакциите коишто ги врши, најмалку, на начин и во роковите утврдени со одредбите на Законот коишто се однесуваат на чувањето податоци.

Обврската од ставот 1 на оваа точка се однесува и на профилот на ризик, анализите и писмените извештаи, изработени во согласност со Законот и оваа Одлука и на извештаите доставени до одговорното лице, органите на банката, Управата, Народната банка и до други надлежни органи.

III. ОДГОВОРНО ЛИЦЕ ЗА СПРЕЧУВАЊЕ ПЕРЕЊЕ ПАРИ

32. Согласно со Законот, банката е должна да именува одговорно лице или да формира посебен организациски оддел којшто ќе биде надлежен за спроведување на Програмата.

Како одговорно лице за спречување перење пари може да биде лицето кое е одговорно за контрола на усогласеноста на работењето со прописите во банката или лицето кое раководи со службата за контрола на усогласеноста на работењето со прописите.

33. Одговорното лице одговара за својата работа пред Управниот одбор на банката.

34. Заради ефикасно спроведување на надлежностите на одговорното лице за спречување перење пари, треба да бидат исполнети најмалку следните услови:

- издвоеност на активностите на лицето од другите деловни активности на банката, коишто не се поврзани со контрола на спречувањето

перење пари и финансирање на тероризмот и контрола на усогласеноста на работењето со прописите;

- точно дефинирање на односот со другите организациски единици во банката;
- право на навремен пристап до сите информации потребни за спроведување на задачите и одговорностите; и
- воспоставување директна комуникациска линија со Управниот одбор или лицата кои се одговорни за управување со ризиците.

35. Одговорното лице за спречување перење пари ги врши најмалку следните активности:

- прави анализа на ризиците од перење пари и финансирање на тероризмот;
- ги прибира сите невообичаени трансакции доставени од разните организациски делови во банката, ги анализира, подготвува писмени извештаи и донесува одлука дали тие трансакции имаат карактеристики на сомнителна трансакција, односно донесува одлука за нивно (не)пријавување до Управата;
- обезбедува информации и документација за сите пријавени трансакции до Управата, како и за сите трансакции за кои било решено да не се пријават до Управата, вклучувајќи ги и причините поради кои било донесено таквото решение;
- дава препораки за измена на програмата на банката, за нејзиното ревидирање и унапредување, како и го утврдува степенот на нејзината усогласеност со прописите коишто се однесуваат на спречувањето на перењето пари и финансирањето на тероризмот;
- ги известува Управниот одбор (на месечна основа) и Надзорниот одбор (на тримесечна основа). Известувањето задолжително вклучува податоци за склучените деловни односи со лицата од точка 17 на оваа Одлука;
- ги советува органите на управување за мерките коишто треба да бидат преземени заради почитување на прописите од областа на спречувањето на перењето пари и финансирањето на тероризмот, вклучувајќи и следење на сите измени и дополнувања на овие прописи;
- организира постојана обука на вработените за сите аспекти значајни за соодветното спроведување на процесот на спречување перење пари и финансирање на тероризмот во банката и воспоставува насоки и упатства за соодветна примена на прописите од овој домен; и
- одржува редовни контакти со други органи и институции вклучени во активностите за спречување перење пари и финансирање на тероризмот (Управата, Народната банка, други банки и слично).

IV. ПЛАН ЗА ПОСТОЈАНА ОБУКА

36. Банката е должна да утврди и да спроведе план за постојана обука на одговорните лица за спречување перење пари, како и на вработените кои се директно или индиректно вклучени во работа со клиенти или во извршување на трансакции, на годишно ниво.

37. Организирањето обуката е во директна надлежност на одговорното лице за спречување перење пари, коешто треба да изврши процена на потребите за обука на вработените и врз таа основа да подготви годишна програма за обука.

Одговорното лице за спречување перење пари е должно да води евиденција за видот на обуката и лицата коишто биле вклучени во обуката.

38. Обуката на вработените во банката вклучува најмалку:

- запознавање на вработените со сите прописи од областа на спречувањето перење на пари и финансирањето на тероризмот;
- запознавање со програмата на банката за спречување перење пари и финансирање на тероризмот;
- запознавање на вработените со меѓународните акти од доменот на спречувањето перење пари и финансирањето на тероризмот (препораки на Базелскиот комитет за банкарска супервизија, препораки на ФАТФ и документи коишто ги издава оваа организација, препораки од извештаите на Комитетот на Советот на Европа и слично);
- практична обука којашто ќе се однесува на примената на меѓународните стандарди за борба против перењето пари и финансирањето на тероризмот;
- практична обука за идентификување сомнителни трансакции;
- практична обука за засилена анализа на клиенти со повисок ризик од перење пари и финансирање на тероризмот во доменот на нивното идентификување, верификување и следење.

Планот за обуката на вработените треба да биде редовно ажуриран за да ги опфати сите внатрешни и надворешни промени (деловна стратегија, прописи и сл.), како и за да ги вклучи новите вработени во банката.

Обуката на новите вработени во банката треба да се оствари непосредно по засновањето на работниот однос (најдоцна во текот на првите 6 месеци).

V. ИНСТРУМЕНТИ ЗА ВНАТРЕШНА ПРОВЕРКА НА СПРОВЕДУВАЊЕТО НА МЕРКИТЕ И ДЕЈСТВИЈАТА

39. Воспоставувањето инструменти за внатрешна проверка на спроведувањето на мерките и дејствијата за спречување перење пари и финансирање на тероризмот подразбира воспоставување и примена на соодветна внатрешна ревизија над процесот за спречување перење пари и финансирање на тероризмот.

40. Внатрешна ревизија на процесот на спречување перење пари и финансирање на тероризмот врши Службата за внатрешна ревизија, согласно со годишниот план за работа на службата.

Службата за внатрешна ревизија е должна да врши редовна ревизија на примената на Програмата, заради утврдување на соодветноста и ефикасноста на таа програма и на работењето на одговорното лице.

41. Банката е должна да обезбеди соодветна екипираност на Службата за внатрешна ревизија со лица кои имаат соодветно искуство со системите за спречување перење на пари и финансирање на тероризмот и да овозможи нивна соодветна обука за сите новини поврзани со меѓународните техники на перење пари и финансирање на тероризмот.

42. Банката е должна да воспостави и да применува процедури за вработување нови лица во банката со кои ќе овозможи прием на лица со соодветни етички норми.

VI. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

43. Одредбите од оваа Одлука се применуваат соодветно и на штедилниците и на филијалите на странски банки во Република Македонија.

44. Оваа Одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

О.бр. 02-15/VI-1/2009
1 јули 2009 година
Скопје

м-р Петар Гошев
гувернер
и претседател
на Советот на Народната банка
на Република Македонија